

KÜRESEL ÖĞRENME: EĞİTİMDE YENİ BİR BOYUT

A NEW DIMENSION FOR EDUCATION: GLOBAL LEARNING

Gürkan ERGEN

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi
Eğitim Fak. Eğitim Bilimleri Bölümü
ÇANAKKALE

ÖZET

“Küresel Öğrenme” tasarımı, özellikle ufku geniş ve empatik insan yetiştirmeyi amaçlar. İçerik ve yöntem bakımından bütüncül yaklaşıma önem veren bu tasarı, yenilikçi ve katılımcı öğretim ve öğrenme yöntemleri kullanır. “Küresel Öğrenme” kendisini; küreselleşme olgusuna eğitimin bir cevabı olarak algılar ve yenilikçi, gelişmeye açık bir temel ve siyasi eğitim tasarısı olarak tanımlar. “Küresel Öğrenme” küreselleşme ile birlikte gelen ve gelebilecek olan bütün tehdit ve fırsatlar için geniş ve bütüncül eğitim-öğretim perspektifleri kazandırmayı en önemli esaslarından sayar. Dolayısıyla da gitgide karmaşıklaşıp küçülen dünyada sorumluluklarımızı fark edip gerekerini yapmak ve yeterli kazanmak adına gelecek için neleri ve nasıl öğrenmemiz gerektiğini temel alır.

Anahtar Kelimeler: Küresel öğrenme, bütüncül yaklaşım, katılımcı öğretim

ABSTRACT

Global Learning approach aims to educate people to grow into open-minded and empathetic individuals. This perspective underlies the importance of holistic approach and includes innovative and participative methods of instruction. “Global learning” is perceived as a response from the field of education to the concept of globalization and defined as an innovative and politically-based intervention. Providing a broad range of innovative and holistic educational applications in order to face with the threats and opportunities contained by globalization is among the main components of Global Learning. Therefore Global Learning focuses on “what to learn” and “how to learn” for having a raised awareness of our responsibilities and becoming competent, participated individuals, as the world gets smaller and more complicated.

Key Words: Global learning, holistic approach, participative learning

1. GİRİŞ

Çok tartışmalı bir konu olan Küreselleşmenin, özellikle de eğitim ve öğretimdeki önemi tartışmasızdır (Seitz 2002; Schäfermeyer 2008). Anlam bakımından çok geniş kapsamlı olan bu terim ve konu özellikle ihtiyaç ve çıkara göre nasıl kullanıldığı hususunda sadece bir fikir edinebilmek için de olsa, ele alınmaya değerdir. Bu çok güncel konu başlığı altında gelecekle ilgili önemli, hatta hayati konular da tartışıldığı için, küreselleşmenin eğitim ve öğretimin, eğitim ve öğretimin küreselleşmenin temel konuları arasındaki yerini alması gereklidir. Ancak vurgulanmalıdır ki, “Küresel Öğrenme” küreselleşmeyi öğrenmek demek değildir; aksine, küreselleşme olgusunu, Eğitim Bilimleri açısından mercek altına almak yoluyla belirsiz ve kontrolsüz dinamiklere terk etmemek, dolayısıyla da kontrol edilebilir hale getirmek demektir.

Küreselleşmeyi tarihe dayanan sınırların ortadan kalkma süreci, yani devletçi anlayışın gitgide hâkimiyetini yitmesi, makro ekonominin etik değerlerden ve toplumsal kurumlardan kopup gitmesi ve

hiç bir sınır tanımayan bir güç haline gelmesi olarak tanımlayanlar olduğu gibi (Seitz 2002); uluslar arası sosyal bağların güçlenme süreci, yani dünyanın bir ucunda olan bir olayın dünyanın öbür ucundaki insanları ne kadar yakından ilgilendirip etkilediğini git gide daha iyi fark etme ya da tüm dünya ülkelerinin birbirleriyle bağımlılıklarının artması süreci olarak tanımlayanlar da vardır (Lenhart/Wölfling 2000). Dikkate alınması gereken en önemli hususlardan birisi, dinamiğinin eksenini ekonomi olan küreselleşmenin doğurduğu sonuçların ve etkilerinin siyasî oluşudur.

Bir yönüyle tüm sınırların kalkmasını ifade eden küreselleşmeyi, tanımlayabilmek için sınırlamaya uğraşmanın zorluğu ortadadır. Kültürün, toplumsal hayatın, siyasetin, bilgi alış verişinin, ekonominin ve ekolojinin ulusal sınırları aşmasıyla başlayan süreci tarif eden küreselleşmenin boyutlarının, birbirleriyle çok yakın alakalı olup birbirleriyle kesişen unsurlardan oluştuğunu vurgulamak gerekmektedir. Örneğin küresel boyuta ulaşmış ekolojik problemleri, gerek ulusal gerekse küresel boyutlarıyla özellikle de ekonomiyi, siyaseti, kültürü dikkate almadan açıklayabilmek ve aşmak mümkün olmayacaktır. Bu boyutların örgülerinin birbirleriyle git gide daha da yoğunlaşması, küreselleşmenin temel özelliklerinden birisi olarak nitelendirilebilir. Bu süreç hakkında bir bilinç geliştirmek ise eğitimde yeni bir boyutu ortaya koymaktadır (Seitz 2002;).

Küreselleşmenin temel nedenleri arasında teknolojik gelişmeleri (internet, iletişim araçları v.b.), taşımacılığın hızlanması ve ucuzlamasını, soğuk savaşın sona ermesini, tüm dünyayı tehdit eden ekolojik problemleri saymak mümkündür (Galtung 1998; Seitz 2002; Petermann 2007). Öylesine karmaşık bir olgu olan küreselleşmenin nedenleri de çok karmaşık ve çeşitli olacağından, burada bahsedilenlerin sadece en çok sözü edilen nedenler olduğunu hatırlatmak yerinde olur.

1 “Küresel Öğrenme” Ne İfade Ediyor ve Nasıl Tanımlanıyor

Yukarıda bahsedildiği gibi iletişimin, ekonomi dünyasının, ekolojik dengenin bozulmasının, uluslar arası göçün ve başka birçok olgunun dinamik bir biçimde küresel boyutlar alması şimdiye kadar hiç görülmemiş risk dolu bir güç vakumunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu güç karşısında sosyal ve ekolojik dengeyi korumakla yükümlü birçok kurum ve çeşitli kontrol mekanizmalarının bu gelişmeler karşısında tamamen yetersiz kaldığı açıktır. Bu gelişme, henüz hazırlıksız olan ve gerekli donanıma sahip olmayan insanların, özellikle küresel boyutu bakımından henüz çok sınırlı bilişsel ve duygusal donanımlarının aksine gelişen bir zıtlığı ortaya koymaktadır (Lang-Wojtasik/Lohrenscheit 2003). Geleceği belirleyecek gelişmeleri, rekabet piyasasının, rastlantıların veya küreselleşme sürecinde menfaat bulmuş küçük bir elit grubun eline terk etmek istemeyen herkes, küreselleşmeyle birlikte tekrar somutlaşan, varlığının bu küresel boyutunu, dolayısıyla bilincinin ve duygularının küresel boyutlarını idrak etmeli ve ona göre donanmalıdır. “Eleştirel-bilinçli Sevgi Eğitimi” (Ergen 2006) kapsamında “sevginin dolayısıyla da algının bireysel, sosyal ve evrensel boyutları” (Ergen 2006) kuramı bu hususa dolayısıyla da insan ufkunun ve sorgulama gücünün küresel yani evrensel boyutta geliştirebilmesine önemli bir temel olma potansiyeline sahiptir.

“Küresel Öğrenme” adı altında sunulacak ve tartışılacak bu tasarıda psikolojik, sosyal, siyasî ve hukukî boyutlar da içeren küreselleşmenin, Eğitim Bilimleri tarafından da önemsenip, eğitimde de zarurî olan karşılığını bulması amacıyla seksenli yıllarda Avrupa da geliştirilmiştir (Forum "Schule für eine Welt" 1988).

“Küresel Öğrenme” ile yenilikçi, geliştirilmeye açık yeni bir temel eğitim ve siyasi eğitim tasarısı tanımlanmaktadır. Bu eğitim tasarısı, küreselleşme ile birlikte doğan ve doğabilecek olan yeni fırsatlar ve riskler karşısında daha kapsamlı bir eğitim perspektifi kazandırmayı amaçlar. “Küresel Öğrenme”,

küçülen, sınırları git gide kalkan ve hızla değişen bu dünyada, istikrarlı bir eğitim için, bir yön bulabilmemiz, davranış yeteneğimizi geliştirebilmemiz ve üzerimize düşen sorumlulukları algılayabilmemiz için ne öğrenmemiz ve nasıl öğrenmemiz gerektiğini tartışmayı kendisine amaç edinmiştir (Forum "Schule für eine Welt" 1996).

Günümüz dünyasında özellikle ortaklaşa üstlenilmesi gereken sorumluluk ve görevlerin neler olduğunu belirleyebilmek amacıyla "Küresel Öğrenme", üçüncü dünya ülkelerini kalkındırma politikasını, Çevre Eğitimi, Barış Eğitimi, İnsan Hakları Eğitimi ve Kültürler arası Eğitimi kendisine en önemli kaynaklar olarak görmektedir. Avrupa'da köklü birer Anabilim Daları haline gelmiş bu alanların barış dolu, güvenli, adaletli bir dünya için ortaya koyduğu araştırma sonuçlarının birbirleriyle bağlantılarını, ortak yönlerini ve ortak temellerini önce tespit etmeye çalışan "Küresel Öğrenme", sonra da bu sonuçların dünyada sürekli bir istikrar sağlama, dünyayı sürekli iyileştirme ve geliştirme hedefine yönelik değerlendirmektedir. Bunu yaparken disiplinler arası yöntemlerden faydalanmayı önemli bir vazife olarak algılar (Lin 1999).

Dünyada sürekli bir istikrar sağlama, dünyayı sürekli iyileştirme yolunda en önemli husus dünyadaki açlık sınırına dayanan yoksulluğun giderilmesidir (Galtung 1998; Seitz 2002; Hallitzky&Mohrs 2005). Bu mücadelenin kazanılması aslında pek de zor değildir. Çünkü bu mücadelede ihtiyaç duyulan en önemli şey, sanıldığı gibi beceri değil, siyasî kararlılıktır. Öyle ki dünya şu ana kadar görülmemiş bir zenginlik içerisinde. Dolayısıyla bu zenginlik paylaşıldığı yani sadece yerinde kullanıldığı ve gerekli yerlere ulaştığı takdirde, açlık düzeyindeki yoksulluk büyük ölçüde giderilmiş olacaktır. Fakat bu sadece yeni bir anlayışın gelişmesiyle mümkündür. Bunun için de insanlar ticaret ve tüketim anlayışlarını, hatta tüm yaşam tarzlarını her seferinde yeniden sorgulamayı öğrenmelidirler (Linn 1999).

2 "Küresel Öğrenme" tasarısının temelini oluşturan ana fikirler

"Küresel Öğrenme" tasarısını en somut hale getiren ve geliştiren Schweizer Forum "Schule für eine Welt" (İsviçreli Heyet "Tek Bir Dünya İçin Okul") olmuştur. Heyetin "Küresel" terimini tercih etmesindeki sebep ise, bu terimin hem sınırlar ötesi yani ülkeler ötesi, hem de evrensel yani bütüncül anlamlarının ikisini birden içermesidir. Bu heyete göre "Küresel Öğrenme"nin temel pedagojik hedefi; tüm insanlığı ilgilendiren küresel problemler, nesiller ötesi ekolojik problemler ve ayrıca hızlı gelişmenin getirdiği problemler karşısında reşit, bilinçli, duyarlı, yetenekli, etkin, davranış (repertuarı geniş) yetisi gelişmiş, "ortak tek dünya" anlayışında bir "dünya insanı" yetiştirmektir. Bu eğitim tasarısı, küresel olguların birbirleriyle soyut ilişkilerini kavrayabilen, dünyayı başkalarının gözüyle de görüp değerlendirebilen, kendi hayat tarzını, alışkanlıklarını özellikle de küresel, sosyal ve ekolojik boyuttaki etkileri bakımından sorgulayabilen ve nihayetinde tüm imkânlarını kullanarak yerel ve somut tedbirler yoluyla küresel olguları etkilemeyi, şekillendirmeyi, gerekirse aşmayı bilen, eğitim ufku gelişmiş ve genişlemiş, kendi kimliği, eksik yönleri, yetenekleri ve sorumlulukları hakkında bilinçli, katılımcı, etkin bir birey geliştirmeyi, eğitimin ve öğretimin temelini koymaktadır (Schreiber 2001). Eğitim ve öğretimin her basamağında küresel perspektifin kazandırılması gerektiğini vurgulayan İsviçreli heyet, bu perspektifi düşünmede, sorgulama, hissetmede ve eylemsel donanımda bir esas olarak dikkate alınması gereken yeni zaruri bir boyut şeklinde açıklamaktadır (Forum "Schule für eine Welt" 1996).

Küresel öğrenmenin kendisine yön veren dört ana fikri tekrar söyle özetlenebilir:

İnsanın ufkunu küresel boyuta taşıyıp geliştirmek, genişletmek ve dünyadaki tüm ülkelerin ve insanların birbirleriyle örgülerini ve böyle bir dünyada kendi yerini, pozisyonunu ve katılımını fark ettirmek. İnsanlar ancak bu sayede bir dünya insanı olma ve yeni kimliklerinin getirdiği ve gerektirdiği sorumlulukları üstlenme ve de varlığını etkisiz bir subje olarak değil, etkin bir özne olarak algılayma fırsatı bulacaktır

Kendi hakkında bilinçlenmek ve tüm varlıkla iletişimini iyileştirmek ve geliştirmek. Kendini tanıyıp iyi anlayan ve tanımlayabilen başka insanlara, görüşlere karşı kaygısız ve açık olabileceği için diğer insanları da daha iyi tanımlayıp anlayacaktır

Kendi hayat tarzını sorgulamak ve bu sayede yaptıklarıyla ve yapmayı terk ettikleriyle dünyayı nasıl etkilediğini fark etmek

Yerelliğin ve küreselliğin bütünlüğünü idrak ederek, yerel imkânlar ve önlemlerle, küresel oluşumları, küresellik ufkunun ışığında da yerel olguları etkilemek ve şekillendirmek (Selby/Rathenow 2003).

Şu karşıt olgular ise, küresel öğrenmenin temelini oluşturur.

Küreselleşme ve yerel imkânlar dâhilinde eylemsel donanım

Karmaşık örgüleri kavrama, anlayabilme ve basite indirgeyebilme

Belirsizlik ve güvende olma ihtiyacı

Geleceğe yönelmişlik ve şuan yaşananları idrak ve izah edebilmek

İnsanın sosyal yönünü geliştirmek ve bilgilenmek (Führung/Mane 2001).

3 “Küresel Öğrenme” Tasarısının Ana Hedefi: Dünyayı Daimî İyileştirme

Dünyayı sürekli iyileştirme yolunda “Küresel Öğrenme” şu hususları kendisine esas saymaktadır:

a) Tasavvur ettiği insan modeli; reşit, katılımcı, etkin, bilinçli bir insan: Toplumsal gelişmeleri başkalarıyla birlikte muhasebe ve sorgulayan, bu gelişmelerde kendi rolünü tespit edip üzerine düşen sorumlulukları üstlenen bir birey.

b) Yerel ve küresel çerçevede gelecek vaat eden sosyal ve ekonomik gelişmeleri hedeflemek: Yerel gelişmeler ve neticesindeki küresel oluşumlarla, küresel olgular neticesindeki yerel gelişmeler arasındaki ilişkiyi fark edip, buna göre sosyal ve ekonomik olguları sorgulamak ve yeniden şekillendirmek (Janzen/Hammeud 1998).

4 “Küresel Öğrenme” nin Yolu

“Küresel Öğrenme”, özellikle yeni yetişen nesli küreselleşme gerçeği ve küreselleşmenin boyutları hakkında bilinçlendirme yoluyla güçlendirmek hedefini, okulda yeni bir ders olarak değil, daha önce de vurgulandığı gibi, eğitim ve öğretimin her kademesine yeni bir boyut, yani küresel perspektif kazandırmak ilkesi olarak gerçekleştirmeyi tasarlamıştır (Bühler 1995).

Bu hedef için uygun olduğu düşünülen, bu nedenle de en yaygın kullanılan yöntem ise, derslerde Klafki'nin (1995) “Anahtar-problemler” diye adlandırdığı problemleri, yani dünya barışını, ulusçuluk

prensibinin anlamını, çok kültürlülüğü, ekoloji sorununu, dünya nüfusunun hızla artmasını ve toplumsal hayata dayalı eşitsizlik ve dengesizlikleri konu etmektedir (Klafki 1995).

Temelde eleştirel bir yaklaşımla; sürece ve deneyime dayalı, katılımcılığa (participation) ve dayanışmaya dayalı öğrenme ve öğretme yöntemleri, aktif ve üretken öğrenme ve öğretme yöntemleri, bütüncül, çok yönlü ve çok perspektifli öğrenme “Küresel Öğrenme”nin temel eğitim ve öğretim yöntemlerindedir. Dünyadaki özellikle de kültürel çeşitliliği, zenginliği yerel kaynaklardan ve yakın çevreden layıkıyla tanımak ve anlamak mümkün olmayacağı için, “Medya Eğitimi”, “Küresel Öğrenme” çerçevesinde ayrıca önem kazanmaktadır. Dolayısıyla “Küresel Öğrenme” sadece dünyadaki sorunları konu etmekle yetinmez. Özellikle dünyadaki renkliliğin güzelliklerini ve kazandırdıklarını, dünyanın, hayatın ve insanların büyüleyici yönlerini de konu edip öğrencide hayata karşı ilgi, merak ve heyecan uyandırmayı hedefler (Gugel/Jäger 1995).

5 “Küresel Öğrenme”nin Temel Sorumluluk Alanları

Küresel öğrenme yaklaşımı daha insancıl bir dünya gerçekleştirmek amacıyla şu alanları kendi temel sorumluluk alanları olarak ilan etmiştir:

- a) Daha adaletli, savaştan ve kavgasız, açlığın yaşanmadığı, herkese sıhhi ve tıbbi imkânların ulaştığı ve insan haklarının gerçekleştirildiği ve de ekolojinin korunduğu bir dünya hedeflemek
- b) insan onurunu korumak,
- c) dürüstlük ve samimiyet
- d) başta insanlar olmak üzere tüm varlığa saygılı davranmak
- e) yapıcı yaklaşım ve yaşamı onaylayan bir perspektif
- f) insanlar, uluslar ve kültürler arası dayanışma (Schreiber 2001).

6 Geleneksel Öğrenme ve “Küresel Öğrenme” - Bir karşılaştırma

“Küresel Öğrenme” anlaşılacağı üzere kalıplaşmış öğrenmekten, yani ezbercilikten uzak, sorgulayıcı, karmaşık örgüler içerisinde düşünebilmeyi hedefleyen bir eğitim ve öğretim tasarımıdır. Bu tasarımın geleneksel öğrenmeye kattığı yeni boyutlar Schreiber’e (2001) göre şöyle ortaya konabilir:

Geleneksel Öğrenme	Küresel Öğrenme
Yerel merkezli dünya görüşü	Küresel merkezli dünya görüşü
Yakından uzağa doğru (özellikle coğrafi)	Yerel ve küreselliği bütünleştirici
Bireysel deneyimden çok uzak büyük bir dünya	Deneyim edilebilir büyük bir dünya
Derslere bağlı olarak bilgi aktarımına dayalı	Çeşitli bağlamlar ve sistem içerisinde düşünmeyi teşvik eden bir eğitim
Pasif öğrenci rolü	Etkin, aktif öğrenen
Soyutluğu tahminen kavrama	Soyutluğu kavramakta edinilen deneyimlere yer verilmesi
Rasyonalist yaklaşım hâkim	Hayal gücünü, üretkenliği, duygusallığı özellikle teşvik etmek
Yarış ve rekabet anlayışı	Ortak çalışma ve dayanışma anlayışı

7 “Küresel Öğrenme” Tasarısındaki Sorun ve Sorular

“Küresel Öğrenme” ile ilgili kuram ve uygulamaların henüz bir sentezi ortaya konmamıştır. Bu kuram ve uygulamalar birçok benzerlikler gösterdiği gibi birçok farklılıklar da gösterir. “Küresel Öğrenme” alanındaki uzmanların bir kesimi tasarımı geliştirebilmek için bu sentezi zarurî ve kaçınılmaz kabul ederken (Lang-Wojtasik&Lohrenscheit 2003); bir kesimi de böyle bir sentezin “Küresel Öğrenme” tasarımının şu andaki zenginliğinden bir şeyler kaybettirir düşüncesiyle henüz erken olduğunu savunmaktadırlar (Forum "Schule für eine Welt" 1996).

Önemli olan ve dikkate alınması gereken bir husus da, uzun vadeli bir yatırım olan eğitimin her şeyin hızla değiştiği bu dünyanın ihtiyaçlarına yetip yetemeyeceği konusudur. Dolayısıyla yetebilmesi için daha verimli hale nasıl gelebileceği önemsenmesi gereken ciddi bir sorudur.

Böyle bir tasarımın birkaç insanın seçimine bırakılarak bir gün yok olup gitmemesi için, siyasal anlamda kötüye kullanmamak şartıyla, üstelik dünya çapında ciddi siyasî karar ve değişikliklere ihtiyaç vardır. Siyasilerin de bütün bunlara ne kadar hazır olup olmadığı ayrı bir tartışma konusudur (Seitz 2002).

2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Küreselleşme ile birlikte dünya küçülürken, bireysel hayat git gide karmaşıklaşmaktadır. Böyle bir hayata insanları duygusal ve bilişsel açıdan hazırlamak zorunludur. Eğitimde şimdiye kadar hiç işlenmemiş, dolayısıyla insanlarda desteklenmemiş ve geliştirilmemiş yetenekler eğitimin en önemli konuları olmak durumundadır. İnsanlar artık günlük hayatlarının ve deneyimlerinin ötesinde bilgi ve becerilerle donanmalı, yani uzağı yakın bilecek, sadece bireysel, kültürel, ulusal çıkarıcı olmaktan ziyade başka insanların, başka insanların, kültürlerin ve ülkelerin ihtiyaçlarını da fark edip gözetebilecek bilişsel ve duygusal zenginliğe ulaşmak durumundadırlar.

Verimli bilgi ve bilime ulaşmayı hedefleyen, bilgiyi yenilemeyi ve geliştirmeyi hedefleyen, bilimsel tartışmaya ve dayanışmaya hazırlayan, verilen kararları eyleme geçirmeyi öğretmeyi amaçlayan ve bütün bu hususlara aynı zamanda eleştirel yaklaşmayı temel ilke bilen “Küresel Öğrenme” önümüzdeki yıllarda eğitim ve öğretimin kaçınılmaz temellerinden biri haline gelebilir. O hale gelebilmesi için “Küresel Öğrenme” çok sağlam kuramsal temeller üzerine oturtulmalıdır. “Küresel Öğrenme”nin şu anki tüm eksiklerine rağmen ciddiye alınması gerektiği kesindir. Her alanda kendisini zaten hissettiren küresel boyutu, bundan böyle eğitime de kazandırmak çok önemlidir. Küreselleşme ve bu olguyu kabullenme farklı bir şey; “Küresel Öğrenme” çok farklı bir şeydir. Küreselleşme olgusuna gerekirse karşı çıkabilmek için de “Küresel Öğrenme” ye ihtiyaç vardır. Çünkü insan, ancak kendisinin bu boyutu hakkında da iyi, güçlü bir donanıma sahip olursa, etkin bir özne olma fırsatı bulur. Bu çerçevede “Küresel Öğrenme” tasarısı öncelikle bütün resmi ve sivil özellikle eğitim öğretim kurum ve kuruluşlarında çeşitli seminerler aracılığıyla tanıtılması gerekmektedir. Bu tasarımı ulusal ve uluslar arası düzeyde tartışıp geliştirebilmek için ayrıca bir ağ geliştirilmelidir. Bu tür çalışmalar sonunda “Küresel Öğrenme” tasarısına eğitim ve öğretimde yeni bir boyut ve ilke olarak eğitim programlarında da yer verilmesi durumunda tasarı amacına çok daha etkili ve hızlı ulaşma fırsatı bulacaktır.

KAYNAKÇA

- Ball, Stephen J. (1998). Big Policies / Small World. An Introduction to International Perspectives in Education policy. In: *Comparative Education* 34. 2, S. 119-130.
- Bühler, Hans (1995). Globales Lernen - ein Beitrag zu einer Kultur des Friedens? In: *Zeitschrift für Entwicklungspädagogik*, Heft 3.
- Bundesministerium Hrsg. (1992). *Konferenz der Vereinten Nationen für Umwelt und Entwicklung im Juni 1992 in Rio de Janeiro*. Dokumente. Agenda 21. Bonn.
- Doğan, E. (2002). Küreselleşme ve Eğitim. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. Sayı: 6. sh.87-98.
- Ergen, G. (2006). *Pädagogik der kritisch-reflektierten Liebe. Erziehung und Bildung in Liebe, über die Liebe, für die Liebe und Menschlichkeit*. Dissertation zur Heidelberg, elektronische Ausgabe. Heidelberg Üniversitesi Yayınları. Elektronik olarak yayınlanmış Doktora tezi. İnternette 28 Temmuz 2007'de Heidelberg Üniversitesi kütüphanesinden alınmıştır. www.ub.uni-heidelberg.de/archiv/5995
- Ergen, G. (2006). "Eleştirel-bilinçli Sevgi" Eğitimi. *SDÜ Burdur Eğitim Fakültesi Der.* Yıl 7 Say. 11
- Erkızan, H. (2002) Küreselleşmenin Tarihsel ve Düşünsel Temelleri Üzerine. *Doğu-Batı Dergisi*, S. 18, sh. 65-79.
- Forum "Schule für eine Welt" Hrsg. (1988). *Lernziele für eine Welt*. Jona/Giswil.
- Forum "Schule für eine Welt" (1996). *Globales Lernen. Anstöße für die Bildung in einer vernetzten Welt*. Jona, S. 19-24.
- Führung, Gisela/Mane, Albert Martin Hrsg. (2001). *Globales Lernen im Schulalltag*. Münster/New York/München/Berlin.
- Galtung, Johan (1998). *Die andere Globalisierung*. Münster.
- Green, A. (1997). *Education, Globalization and the Nation State*. Basingstoke.
- Gugel, Günther/Jäger, Uli (1995). Friedenspädagogische Überlegungen zum Globalen Lernen. In: *Wissenschaft und Frieden* 4/95. Dossier, S. 15-20
- Hallitzky, M./Mohrs, T. (2005). *Schulpädagogik für WeltbürgerInnen*. Hohengehren.
- Hovland, K. (2005). Global Learning and Social Responsibility. In *Diversity Digest*. Volume 3. California: AAC&A Publications.
- Hovland, K. (2006). *Shared Futures: Global Learning and Liberal Education*. California: AAC&A Publications.
- Janzen, Jutta/Hammeud, Adina (1998). *Globales Lernen. Bildung für nachhaltige Entwicklung*, Wiesbaden.
- Klafki, Wolfgang (1995). Neue Studien zur Bildungstheorie und Didaktik. Zeitgemäße Allgemeinbildung und kritisch-konstruktive Didaktik. 5. Aufl. Weinheim/Basel.
- Lang-Wojtasik, Gregor/Lohrscheit, Claudia Hrsg. (2003). *Entwicklungspädagogik Globales Lernen - Internationale Bildungsforschung*. Frankfurt am Main.
- Lenhart, Volker/Wölfling, Willi (2000). *Bildung und Schule in der Weltgesellschaft*. Weinheim/Basel/Berlin.
- Linn, S. (1999). Stichwort "Globales Lernen" in; Brilling, O./Kleber, E. W. Hrsg.: Handwörterbuch Umweltbildung. Hohengehren, S. 130/131.
- McTighe, M. C. (2006). *Assessing Global Learning: Matching Good Intentions With Good Practice*. California: AAC&A Publications.
- Oğuz, E. / Yakar, A. (2007). *Küreselleşme ve Eğitim*. Dipnot Yay. İstanbul.
- Petermann, H. (2007). *Globales Lernen und Jugend;Chancen einer Bildung zur Weltbürgerlichkeit in der Jugendarbeit*. Hamburg.
- Pottbäcker, K. (2006). *Challenges – Global Learning in a Globalised World. Science (Fiktion) in the Third Millenium*. Schöning, Westermann Verlag.
- Schäfermeyer, T. (2008). Globales Lernen: Eine Bildungserfahrung auf Reisen. VdM Verlag Saarbrücken
- Schreiber, Jörg-Robert (2001). *Globales Lernen - Bildung für nachhaltige Entwicklung*, Hamburg, S. 46-48
- Seitz, Klaus (2001). *Ausschuss für Entwicklungsbezogene Bildung und Publizistik (ABP) der Evangelischen Kirche in Deutschland*. Hamburg.
- Seitz, Klaus (2002). *Bildung in der Weltgesellschaft. Gesellschaftstheoretische Grundlagen globalen Lernens*. Frankfurt.
- Seitz, Klaus (1996). Wider den Provinzialismus in der Pädagogik. In: Gottfried Böttger/Siegfried Frech (Hrsg.): *Der Nord-Süd-Konflikt in der politischen Bildung*. Schwalbach, S. 108 ff.
- Selby, D. (2000). Global Education as Transformative Education. In: *ZEP* 23. 3, S. 2-10.
- Selby, David/Rathenow, Hans-Fred (2003). *Globales Lernen Praxishandbuch für die Sekundarstufe 1 und 11*, Berlin.
- Sönmez, V.(2002). Küreselleşmenin Felsefi Temelleri. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*. Sayı 6, sh. 2-11.
- Stiftung Entwicklung und Frieden (1996). *Globale Trends*. Frankfurt 1996, S. 24 f.
- Surian, A. / Davis, P. (1996). *Defining Global Education*. Lissabon.
- Tezcan, M. (2002). Küreselleşmenin Eğitim Boyutu. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 6.

- Yalçın, C. (2002). Küreselleşme ve Eğitim. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 6.
- Trisch, O. (2005). Globales Lernen: Chancen und Grenzen ausgewählter Konzepte. BIS-Verlag Oldenburg.
- Yurdabakan, İ. (2002). Küreselleşme Konusundaki Yaklaşımlar ve Eğitim. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 6.

İlk alındığı tarih: 28/08/2007

Düzelme tarihi: 24/06/2008

Kabul tarihi:01/07/2008

